

ORTAOKUL ÖĞRETMENLERİNİN DİĞER MESLEKLERE SAHİP BİREYLERE GÖRE OTİZM SPEKTRUM BOZUKLUĞUNA İLİŞKİN BİLGİ DÜZEYLERİNİN VE BOZUKLUĞA SAHİP BİREYLERE YÖNELİK TUTUMLARININ KARŞILAŞTIRILMASI

Yasemin BANKİR İŞLER¹, Şaziye Senem BAŞGÜL¹

¹ Hasan Kalyoncu Üniversitesi

ÖZ

Bu araştırmada ortaokul öğretmenlerinin otizmlili bireylere yönelik toplumsal tutumları ve otizm spektrum bozukluğuna ilişkin bilgi düzeyleri ve diğer meslek grupları ile anlamlı farklılıklar olup olmadığı araştırılmıştır. Araştırmanın amacı ortaokul öğretmenlerinin Otizme dair tutumları ve bilgi düzeylerinin tespit edilmesi ve diğer mesleklere sahip bireylerden bilgi ve tutum bakımından farklılaşıp farklılaşmadıklarını belirlemektir. Araştırma nedensel karşılaştırma türünde nicel yöntemlidir. Araştırmanın örneklemini Hatay, Gaziantep illeri başta olmak üzere 9 ilde yaşayan, 158 kişiden oluşan, öğretmen ve diğer mesleklere sahip, bireyler oluşturmaktadır. Çalışmada katılımcı bireylerin otizmlili bireylere yönelik tutumlarını ölçmek için 26 maddeden oluşan Otizmlili Bireylere Yönelik Toplumsal Tutumlar Ölçeği ve bilgi düzeylerini ölçmek için 10 maddeden oluşan Otizm Spektrum Bozukluğu Bilgi Ölçeği ve kişisel bilgi formu kullanılmıştır. 71 erkek ve 87 kadından oluşan araştırma grubunun 87'sini öğretmenler, 71'ini de diğer mesleklere sahip bireyler oluşturmaktadır. Yapılan Bağımsız Değişkenler t testi analizleri sonuçlarına göre; öğretmen bireyler ve diğer mesleklere sahip bireylerin otizme yönelik toplumsal tutumları ve bilgi düzeyleri arasında; cinsiyete göre, mesleğe göre, öğretmen bireylerin otizme yönelik toplumsal tutumları ve bilgi düzeyleri arasında; cinsiyete göre tüm katılımcıların otizme yönelik toplumsal tutumları ve bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Anahtar kelimeler: *Otizm, öğretmen, toplumsal tutumlar*

ABSTRACT

In this study, the social attitude of secondary school teachers towards individuals with autism and their knowledge level about the disorder was researched. The sample of the researcher includes 158 male and female individuals who are teachers or with different occupations and live in 9 different provinces particularly Hatay and Gaziantep. In the study, a 26-Point Scale Of Social Attitude Towards Individuals With Autism was used to measure the attitudes of individual participants towards

individuals with autism, and A 10 Point Knowledge Scale of Autism Spectrum Disorder to measure their knowledge level and personal information forms were used. The research sample group consisting of 71 males and 87 males was formed by 87 teachers and 71 individuals with other occupations. According to the results of The analysis of Independent Samples T-test; a statistically significant difference wasn't found between the social attitudes towards autism and knowledge level of teachers and individuals with other occupation groups; in terms of attitude and knowledge level of male and female teachers; in terms of attitude and knowledge level of male and female participants.

Key words: *Autism, teacher, social attitudes*

Yazışma / Correspondence: Yasemin Bankir İşler, psk.yaseminbankir@gmail.com

Yayın Geliş Tarihi: 09.08.2024

Yayına Kabul Tarihi: 31.05.2026

Online Yayın Tarihi: 31.05.2026

GİRİŞ

Engellilik vücut işlevlerindeki problemlerden dolayı hareket gerektiren durumlarda bireyi kısıtlayan yetersizlik durumudur (WHO,2011). Engelliler toplum içerisinde en çok dışlanan gruplardan biridir ve toplumlar içerisinde en dezavantajlı grup olarak görülmektedir. Geçmiş yıllardan bugüne kadar engellilerin toplumdaki uzaklaştırıldığı, izole edildiği bilinmektedir. Eğitim, istihdam ve sağlık gibi alanlarda engelli insanlara yönelik ayrımcılık yapılması sosyal baskının bir türü olarak değerlendirilmektedir (Batum, 2019). Engelli bireylere yönelik yapılan ayrımcılıklara karşı yasal düzenlemeler mevcuttur. Ancak bu düzenlemelerin yanı sıra engelle sahip bireylerin yaşam içerisindeki her alana tam bir şekilde katılabilmesini sağlayabilmek adına toplumun engelliler ile ilgili olumlu tutumlara sahip olması gerekmektedir (Özyürek, 2006). İnsanların tecrübeleri, inançları ve toplumsal tutumları

engellilerin toplum içerisindeki kabulünde önemli bir yere sahiptir (Jorm, 2000). İnsanlar engelli bireylerin tipik özellikleri ile ilgili genellemeler ve toplumsal bilgiler üretebilmektedirler. Genellemelerden ortaya çıkan toplumsal bilgiler hakkında fazla bilgiye sahip olunmadığı durumlarda olumlu veya olumsuz hızlı değerlendirmeler yapılabilir. Bu doğrultuda ortaya çıkan yanlış bilgiler ise insanların davranışsal niyetlerini, tutumlarını etkilemektedir (Fishbein ve Ajzen, 2005). Tutumlar insanların kişilere, durumlara karşı duygularını, düşüncelerini, davranışlarını belirlemektedir. Engelli bireylere yönelik tutumların daha olumlu olduğu toplumlarda engellilikle ilgili bilgi düzeylerinin de yüksek olduğu bilinmektedir (Obeid vd., 2015). Bu araştırmada da engellilik çatısı altında yer alan Otizm Spektrum Bozukluğu bağlamında bir araştırma yürütülmüştür. Otizm Spektrum Bozukluğu ilk defa 1943 yılında Leo Kanner tarafından “infantil otizm” ismi ile literatüre

Psikoloji Araştırmaları, 2026; Cilt 3(2): 1-21

girmiştir (Kanner, 1943). Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) (Autism Spectrum Disorders, ASD), günlük yaşamda sosyal alanda, sözel olmayan iletişim becerilerinde, sosyal etkileşimde gerekli olan karşılılık ve iletişim alanlarında yetersizlik ve eksiklikleri barındıran eksiklikleri kapsayan, çok yönlü durumlara karşı yetersizlik ve sosyal ilişki kurma, kurulan ilişkiyi geliştirme, ilişkiyi sürdürme alanlarında eksikler barındıran bir bozukluk olarak tanımlanmaktadır (APA, 2013). Otizmle ilgili nörolojik, biyolojik, bağışıklık sistemleri ve genetikle ilgili açıklamalar getirilmiş olsa da tam olarak sebebi bilinmemektedir (Newschaffer, 2007). Otizm Spektrum Bozukluğunun etiyolojisine bakıldığında tam olarak sebebi bilinmemesine karşın genetik faktörlerin etkisinin olduğu görüşü baskındır (Kose vd. 2006). Ayrıca otizmin gelişmesinde genetik faktörlerin etkisinin yanı sıra epigenetik yani çevresel faktörlerin de etkisinin olduğu bildirilmektedir (Motavalli, 2017). İfade edilen bu epigenetik faktörlere ise virüsler, ilaç kullanımları ve radyasyona maruz kalma durumları örnek olarak verilmektedir (Glascoe, 2000). Annenin doğum öncesinde maruz kaldığı durumlar ve kimyasalların da otizme sebep olabileceği, bununla birlikte anne ve babanın ileri yaşta ocuk sahibi olmaları da etkenler arasında gösterilmektedir (Steiner, Goldsmith, Snow, 2012; Filipek vd. 2000).

Toplumdaki birçok birey Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) tanısı almış kişilerin ihtiyaçları ve farklılıkları hakkında yanlış veya

sınırlı bilgilere sahiptirler (Mahoney, 2007). Otizm Spektrum Bozukluğuna yönelik sınırlı bilgiler toplumun tutumunu etkilemektedir (Karabekiroğlu vd., 2009). Toplum içerisinde OSB tanılı çocuklar ile normal gelişim gösteren çocuklar arasında çocukların davranışları ve bilişsel süreçleri karşılaştırılmaktadır. Bu doğrultuda OSB tanılı çocuklar olumsuz değerlendirmeler ile karşı karşıya kalmaktadır (Campbell, Ferguson, Herzinger, Jackson ve Marino, 2004). Bu durum OSB tanılı çocukların daha fazla olumsuz tutum ve davranışa maruz kalmalarına neden olabilmektedir. OSB tanılı çocuklar normal gelişim gösteren çocukların olduğu sınıflara yerleştirilerek kaynaştırma eğitimi görmektedirler. Ancak kaynaştırma eğitimi çocukların normal sınıflara yerleştirilmesinden çok daha fazlasıdır. Çocukların kendilerini okulun bir parçası olarak görmeleri ve aidiyet duygularının oluşmasıdır (Farrell ve Ainscow, 2002). Locke, Ishijima, Kasari ve London (2010), yapmış oldukları bir çalışmada yüksek işlevli otizm tanısı almış çocukların neredeyse yüzde ellisinin kendilerini eğitim gördükleri sınıfa ait hissetmediklerini, yalnız ve dışlanmış hissettiklerini tespit etmişlerdir. Bu durum çocukların kendilerine olan algılarının daha olumsuz olabileceğini, kaygı, üzüntü ve kafa karışıklığı yaşayabileceklerini düşündürmektedir (Shea ve Mesibov, 2005). Kaynaştırma eğitiminin sağlıklı olabilmesini sağlayacak faktörlerden biri okul sistemi içerisinde yer alan okul müdürlerinin,

öğretmenlerin ve diğer öğrencilerin OSB tanımlı çocukları kabullerinin ve destekleyici tutumlarının olmasıdır (Humphrey, 2008; Çetintaş ve Gökçearsan-Çifçi, 2017). Özellikle öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi alan öğrencilere yönelik olumlu tutumlar sergilemeleri diğer öğrencilerin tutumlarını olumlu yönde etkilemektedir (Batu, 2000). Sonuç olarak öğretmenler kabul edici veya dışlayıcı tutumları ile normal sınıflarda eğitim gören OSB tanımlı çocukların başarılarına veya başarısızlıklarına katkıda bulunurlar (Horrocks, White ve Roberts, 2008). Yapılan bazı araştırmalar öğretmenlerin OSB tanımlı çocuklar hakkında tembel, sinirli, sözden anlamayan, çekingen, muhtaç yanlış veya eksik bilgiye sahip olduklarını tespit etmiştir. Öğretmenlerin olumsuz yanlış bilgiye sahip olmaları onların olumsuz inanç ve tutumlarının oluşmasına daha çok olasılık oluşturmaktadır (Yumak ve Akgül, 2010; Megregor ve Campbell, 2001; Engelhardt, 20014). Bu bağlamda OSB tanımlı çocukların sağlıklı bir eğitim alabilmesi adına öğretmenlerin bilgi düzeylerinin ve tutumlarının diğer meslek gruplarına göre daha olumlu olması gerektiği düşünülmüştür. Bu doğrultuda yapılan araştırmada öğretmenlerin otizm spektrum bozukluğuna yönelik bilgi düzeyleri ve bozukluğa yönelik toplumsal tutumları diğer mesleklere göre ve cinsiyete göre farklılaşarak farklılaşmadığı araştırılacaktır.

Araştırma Soruları

- Araştırmaya katılan katılımcıların Otizmliliğe Yönelik Toplumsal Tutumlar Ölçeğinden aldıkları toplam puanlar öğretmen olma ve diğer mesleklere sahip olma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- Araştırmaya katılan öğretmen katılımcıların Otizmliliğe Yönelik Toplumsal Tutumlar Ölçeğinden aldıkları toplam puanları cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- Araştırmaya katılan tüm katılımcıların Otizmliliğe Yönelik Toplumsal Tutumlar Ölçeğinden aldıkları toplam puanları cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- Araştırmaya katılan katılımcıların Otizm Bilgi Ölçeğinden aldıkları toplam puanları öğretmen olma ve diğer mesleklere sahip olma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- Araştırmaya katılan tüm katılımcıların Otizm Bilgi Ölçeğinden aldıkları toplam puanları cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- Araştırmaya katılan öğretmen katılımcıların Otizm Bilgi Ölçeğinden aldıkları toplam puanları cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Ortaokul öğretmenlerinin, otizm spektrum bozukluğuna sahip bireylere yönelik toplumsal tutumları ve bozukluğa ilişkin bilgi düzeylerinin belirlenmesinin ve öğretmenlerin enaz lisans mezunu bireylere göre bilgi düzeyleri ve tutumlarında anlamlı bir farklılık olup olmadığının belirlenmesinin amaçlandığı bu araştırma nicel araştırma yöntemi ve tarama modelinde bir araştırmadır.

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evreni Türkiye Cumhuriyeti Devleti sınırları içerisinde yaşayan 18 yaş ve üzeri, kadın ve erkek, yetişkin bireylerdir. Araştırmanın örneklemini ise Türkiye Cumhuriyeti Devleti sınırları içerisinde yaşayan 18 yaş ve üstü, 87 kadın ve 71 erkek, 149 lisans ve lisansüstü mezunu, 9 lise mezunu ve 87 ortaokullarda görev yapmakta olan öğretmen, 71 diğer meslek gruplarından olan bireyler olmak üzere toplam 158 kişi oluşturmaktadır.

Aşağıda araştırmaya katılan katılımcıların bazı sosyo-demografik özelliklerine ilişkin betimsel istatistiklerin yer aldığı tablolar yer almaktadır.

Tablo 1 Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyet	<i>n</i>	%
Kadın	87	55.1
Erkek	71	44.9
Toplam	158	100,0

Tablo 1 incelendiğinde; araştırmaya katılan katılımcıların cinsiyete göre dağılımlarının yer aldığı görülmektedir. Bu bağlamda katılımcıların toplam sayısı 158 kişi olup bu katılımcıların 86'sı kadın, 71'i erkek bireylerden oluşmaktadır. 87 kişiden oluşan kadın katılımcıların tüm katılımcıların %55.1'ini oluştururken, erkek katılımcıların oranı toplam katılımcıların %44.9'unu oluşturmaktadır.

Tablo 2 Katılımcıların Mesleklerine Göre Dağılımı

Meslek	<i>n</i>	%
Öğretmen	87	55.1
Diğer Meslekler	71	44.9
Toplam	158	100,0

Tablo 2 incelendiğinde; araştırmaya katılan katılımcıların mesleklerine göre dağılımları yer aldığı görülmektedir. Bu bağlamda araştırmaya katılan katılımcıların 87'sini öğretmenler, 71'ini ise diğer meslek gruplarından olan bireylerin oluşturduğu görülmektedir. 87 kişiden oluşan öğretmen grubu tüm katılımcıların %55.1'ini oluştururken, diğer meslek gruplarına sahip bireylerin tüm katılımcılara %44.9'unu oluşturmaktadır.

Tablo 3 Katılımcıların Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı

Eğitim Durumu	<i>n</i>	%
Lisans ve Lisansüstü	149	94.3
Ön Lisans	0	0
Lise	9	5.7
Ortaokul	0	0

Toplam	158	100.0
--------	-----	-------

Tablo 3 incelendiğinde; araştırmaya katılan katılımcıların eğitim durumlarına göre dağılımları yer aldığı görülmektedir. Bu bağlamda araştırmaya katılan katılımcıların 149'unu lisans ve lisansüstü mezunları, 9'unu lise mezunları oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan katılımcılar arasında ön lisans ve ortaokul mezunu bulunmamaktadır. Katılımcıların eğitim durumlarına bakıldığında 149 kişiden oluşan lisans ve lisansüstü mezunları tüm katılımcıların %94.3'ünü, lise mezunları tüm katılımcıların %5.7'sini oluşturmaktadır. Ön lisans ve ortaokul mezunları ise araştırmada yer almadıkları için %0'lık bir orana sahiptirler.

Veri Toplama Araçları

Kişisel Bilgi Formu

Araştırmaya katılan bireylerin yaş, cinsiyet, eğitim durumu, yaşadığı şehir ve meslek durumlarını belirlemeye yönelik bazı sosyo-demografik bilgilerin toplandığı kişisel bilgi formu, araştırmanın amacına yönelik olarak araştırmacı tarafından hazırlanmış ve katılımcılara uygulanmıştır.

Otizm Spektrum Bozukluğu Bilgi Ölçeği

Otizm Spektrum Bozukluğu Bilgi Ölçeği, Segall (2007) tarafından geliştirilmiş bir ölçektir. Otizm Spektrum Bozukluğu Bilgi Ölçeği Türkçeye uyarlaması ise Burak (2019) tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu ölçek

herhangi bir grubun otizm spektrum bozukluğuna ilişkin bilgi düzeylerini ölçme amacına hizmet eden bir ölçektir. Otizm Spektrum Bozukluğu Bilgi Ölçeği, otizm spektrum bozukluğunun belirtileri, tanısı, tedavisi ve sebepleri gibi ana başlıklardaki bilgi düzeylerini ölçme amacıyla kullanılabilir. 2007 yılında Segall tarafından geliştirilmiş olan Otizm Spektrum Bozukluğu Bilgi Ölçeği 15 maddeden oluşmaktadır "(iç tutarlılık katsayı değeri $\alpha = .86$)" Daha sonra. Segall tarafından 2012 yılında Otizm Spektrum Bozukluğu Bilgi Ölçeği tekrar revize edilmiş ve madde sayısı 10'a düşürülmüştür. Otizm Spektrum Bozukluğu Bilgi Ölçeği, tek boyuttan oluşmakta olup, on maddeden müteşekkildir ve her bir maddede üç adet yanıt seçeneği bulunmaktadır. Bu cevap seçenekleri "Doğru, Yanlış ve Bilmiyorum" ifadelerinden oluşmaktadır. Otizm Spektrum Bozukluğu Bilgi Ölçeği'nde doğru cevaplar 1 puan, yanlış cevaplar 0 puan ve bilmiyorum cevabı için boş olarak hesaplama ve değerlendirme yapılmaktadır. Otizm Spektrum Bozukluğu Bilgi Ölçeği'nin maddelerinin cevapları ise; 1 – 4 – 5 – 6 – 7- 9 ve 10. maddeleri Yanlış, 2 – 3 ve 8. maddeler ise Doğru olarak cevaplandırıldığında tamamı doğru olarak puanlandırılmaktadır (Segall, 2007; Segall, 2012). Otizm Spektrum Bozukluğu Bilgi Ölçeği'nin Crombach Alfa değeri ise $\alpha = .73$ olarak bulunmuştur.

Otizm Spektrum Bozukluğuna Yönelik Toplumsal Tutumlar Ölçeği

2013 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde geliştirilen Otizm Spektrum Bozukluğuna Yönelik Toplumsal Tutumlar Ölçeği (Societal Attitudes Toward Autism); Flood, Bulgrin ve Morgan isimli yazarlar tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin geliştirilme ve kullanım amacı otizm spektrum bozukluğuna sahip bireylere yönelik toplumsal tutumların belirlenmesidir. Ölçeğin geliştirilmesi sırasında 75 maddeden oluşan madde havuzu ile pilot uygulamaları yapılmıştır. Yapılan pilot uygulamalarla elde edilen veri seti üzerinde faktör analizi yapılmış ve Toplumsal Tutumlar (16 madde), Bilgi (5 madde), Kişisel Mesafe (5 madde) olmak üzere 3 alt boyut ve toplamda 26 maddeden oluşan son hali elde edilmiştir. Ayrıca ölçeğin güvenirlik çalışmaları kapsamında Cronbach alfa değeri; Toplumsal Tutumlar alt boyutu için .86, Bilgi alt boyutu için .47 ve Kişisel Mesafe alt boyutu için .71, ölçek geneli için ise .77 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin yanıtları 4'lü likert tipli yapıda olup her bir madde; 1 (kesinlikle katılmıyorum) ile 4 (kesinlikle katılıyorum) arasında puanlanmaktadır. Ölçekten alınabilecek toplam puanlar ise en düşük 16, en yüksek puan 64 puandır. Alınan puanın yüksekliği, OSB'li bireylere yönelik toplumsal tutumların olumlu yönde olduğunu göstermektedir. Ölçeğin Türkçeye uyarlanması ise Batum, (2019) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin Türkçe formu da yine

orijinal ölçekteki gibi 3 alt boyut ve 26 maddeden oluşmaktadır ve alt boyutlar Kişisel Mesafe, Bilgi, Toplumsal Yaşam şeklinde isimlendirilmişlerdir. Crombach Alpha değerleri ise Kişisel Mesafe (.853), Bilgi (.782), Toplumsal Yaşam (.776) ve ölçek geneli için (.875) olarak bulunmuştur.

BULGULAR

Araştırma Sorularına İlişkin Bulgular

Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Bu bölümde araştırmaya katılan bireylerin Otizmlili Bireylere Yönelik Toplumsal Tutumlar Ölçeği'nden aldıkları toplam puanların, mesleklerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğiyle ilgili istatistiksel analizlere yer verilmiştir.

Tablo 4 Otizmlili Bireylere Yönelik Toplumsal Tutumlar Ölçeği'nin Mesleklere Göre Betimsel İstatistikleri

Meslek	Ölçek geneli	
Öğretmen	Ortalama	82,87
	Std. Sap.	8,28
	Çarpıklık	-0,006
	S.H.	0,258
	Basıklık	-0,374
	S.H.	0,511
	Minimum	63,00
	Maksimum	103,00
	Ortalama	81,25
	Std. Sap.	10,17
Diğer Meslekler	Çarpıklık	-0,002
	S.H.	0,284
	Basıklık	-0,121
	S.H.	0,562
	Minimum	53,00
	Maksimum	104,00

Tablo 4 incelendiğinde; araştırmaya katılan katılımcıların Otizmlili Bireylere Yönelik Toplumsal Tutumlar Ölçeği'ne verdikleri cevaplara ilişkin bazı betimsel istatistiklerin yer aldığı görülmektedir. Bu bağlamda katılımcı öğretmenlerin ölçeğe verdikleri cevaplara göre ortalamaları 82,87 ve diğer mesleklere sahip katılımcıların verdikleri cevaplara göre ortalamaları 81,25 puandır. Hem öğretmen katılımcılar hem de diğer mesleklere sahip katılımcıların aldıkları puanlar normalden ciddi sapmalar göstermemiştir. Ayrıca ölçeğin çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1,9 ile +1,9 değerleri arasında yer aldığı görülmektedir. Çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1,9 ile +1,9 arasında yer alması nedeniyle dağılımın normal olduğu söylenebilir (Büyüköztürk, 2016). Bu bağlamda verilerin normal dağılım sağladığı ifade edilebilir. Otizmlili Bireylere Yönelik Toplumsal Tutumlar Ölçeği'ne verilen yanıtlar ve alınan puanların öğretmen olma ve diğer mesleklere sahip olma durumuna göre değişkenlik gösterip göstermediği "Bağımsız Değişken T testi" ile analiz edilecektir.

Tablo 5 Otizmlili Bireylere Yönelik Toplumsal Tutumlar Ölçeği Toplam Puanlarının Mesleklere Göre Farklılık Gösterip Göstermediği Analizi Bağımsız Değişkenler T Testi

Ölçek	Meslek	n	\bar{X}	sd	t	p
Geneli	Öğretme	8	82,8	13	1,8	0,282
	Diğer	7	81,2	4	1	
Toplam		15				
Puanlar						
r						

$p < 0,05$

Tablo 5 incelendiğinde; Otizmlili Bireylere Yönelik Toplumsal Tutumlar Ölçeği toplam puanlarının mesleklere ilişkin farklılık gösterip göstermediğine ilişkin yapılan bağımsız değişkenler T testi analizi sonuçlarının yer aldığı görülmektedir. Bu bağlamda Otizmlili Bireylere Yönelik Toplumsal Tutumlar Ölçeği toplam puanlarının Öğretmen olmak ve diğer mesleklere sahip olmak durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği anlaşılmaktadır ($p=0.282$, $p>0.05$). Araştırmaya katılan öğretmenlerin Otizmlili Bireylere Yönelik Toplumsal Tutumlar Ölçeği toplam puanlarının ortalaması 82,87 iken diğer meslekleri icra eden bireylerin ortalamaları 81,25'tir. Aradaki fark ise istatistiksel olarak anlamlı değildir.

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Bu bölümde araştırmaya katılan öğretmenlerin Otizmlili Bireylere Yönelik Toplumsal Tutumlar Ölçeği'nden aldıkları toplam puanların cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğiyle ilgili istatistiksel analizlere yer verilmiştir.

Tablo 6 Otizmlili Bireylere Yönelik Toplumsal Tutumlar Ölçeği'nin Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Betimsel İstatistikleri

Cinsiyet	Ölçek geneli	
Kadın	Ortalama	83,96
	Std. Sap.	7,62
	Çarpıklık	-,094
	S.H.	,314
	Basıklık	-,026
	S.H.	,618
	Minimum	66,00

	Maksimum	103,00
	Ortalama	81,25
	Std. Sap.	10,17
	Çarpıklık	-,093
Erkek	S.H.	,433
	Basıklık	-,552
	S.H.	,845
	Minimum	63,00
	Maksimum	98,00

Tablo 6 incelendiğinde; araştırmaya katılan öğretmen katılımcıların cinsiyet değişkenine göre Otizmlilerine Yönelik Toplumsal Tutumlar Ölçeği'ne verdikleri cevaplara ilişkin bazı betimsel istatistiklerin yer aldığı görülmektedir. Bu bağlamda katılımcı öğretmen kadınların ölçeğe verdikleri cevaplara göre ortalamaları 83,96 ve öğretmen erkek katılımcıların verdikleri cevaplara göre ortalamaları 81,25 puandır. Hem kadın katılımcılar hem de erkek katılımcıların aldıkları puanlar normalden ciddi sapmalar göstermemiştir. Ayrıca ölçeğin çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1,9 ile +1,9 değerleri arasında yer aldığı görülmektedir. Çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1,9 ile +1,9 arasında yer alması nedeniyle dağılımın normal olduğu söylenebilir (Büyüköztürk, 2016). Bu bağlamda verilerin normal dağılım sağladığı ifade edilebilir. Otizmlilerine Yönelik Toplumsal Tutumlar Ölçeği'ne verilen yanıtlar ve alınan puanların öğretmenlerin cinsiyetlerine göre değişkenlik gösterip göstermediği "Bağımsız Değişken T testi" ile analiz edilecektir.

Tablo 7 Otizmlilerine Yönelik Toplumsal Tutumlar Ölçeği Toplam Puanlarının Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Farklılık Gösterip Göstermediği Analizi Bağımsız Değişkenler T Testi

	Cinsiyet	<i>n</i>	\bar{X}	<i>sd</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Ölçek	Kadın	58	83,96	47,72	1,65	0,105
	Erkek	29	80,68			
Geneli						
Toplam						
Puanlar						

Tablo 7 incelendiğinde; Otizmlilerine Yönelik Toplumsal Tutumlar Ölçeği toplam puanlarının öğretmenlik mesleğini icra eden bireylerin cinsiyetlerine ilişkin farklılık gösterip göstermediğine yönelik yapılan bağımsız değişkenler T testi analizi sonuçlarının yer aldığı görülmektedir. Bu bağlamda Otizmlilerine Yönelik Toplumsal Tutumlar Ölçeği toplam puanlarının öğretmen bireylerin kadın veya erkek olma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği anlaşılmaktadır ($p=0.105$, $p>0.05$). Araştırmaya katılan kadın öğretmenlerin Otizmlilerine Yönelik Toplumsal Tutumlar Ölçeği toplam puanlarının ortalaması 83.96 iken erkek öğretmenlerin ortalamaları 80.68'dir. Aradaki fark ise istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Bu bölümde araştırmaya katılan tüm bireylerin Otizmlilerine Yönelik Toplumsal Tutumlar Ölçeği'nden aldıkları toplam puanların cinsiyetlerine göre anlamlı

bir farklılık gösterip göstermediğiyle ilgili istatistiksel analizlere yer verilmiştir.

Tablo 8 Otizmlili Bireylere Yönelik Toplumsal Tutumlar Ölçeği'nin Toplam Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Betimsel İstatistikleri

Cinsiyet	Ölçek geneli	
Kadın	Ortalama	83,28
	Std. Sap.	8.33
	Çarpıklık	-,186
	S.H.	,258
	Basıklık	-,098
	S.H.	,591
	Minimum	62,00
	Maksimum	104,00
Erkek	Ortalama	80.74
	Std. Sap.	10,01
	Çarpıklık	,162
	S.H.	,285
	Basıklık	-,209
	S.H.	,563
	Minimum	53,00
	Maksimum	104,00

Tablo 8 incelendiğinde; araştırmaya katılan katılımcıların cinsiyet değişkenine göre Otizmlili Bireylere Yönelik Toplumsal Tutumlar Ölçeği'ne verdikleri cevaplara ilişkin bazı betimsel istatistiklerin yer aldığı görülmektedir. Bu bağlamda katılımcı kadınların ölçeğe verdikleri cevaplara göre ortalamaları 83,28 ve erkek katılımcıların verdikleri cevaplara göre ortalamaları 80,74 puandır. Hem kadın katılımcılar hem de erkek katılımcıların aldıkları puanlar normalden ciddi sapmalar göstermemiştir. Ayrıca ölçeğin çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1,9 ile +1,9 değerleri arasında yer aldığı görülmektedir.

Çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1,9 ile +1,9 arasında yer alması nedeniyle dağılımın normal olduğu söylenebilir (Büyüköztürk, 2016). Bu bağlamda verilerin normal dağılım sağladığı ifade edilebilir. Otizmlili Bireylere Yönelik Toplumsal Tutumlar Ölçeği'ne verilen yanıtlar ve alınan puanların katılımcıların cinsiyetlerine göre değişkenlik gösterip göstermediği "Bağımsız Değişken T testi" ile analiz edilecektir.

Tablo 9 Otizmlili Bireylere Yönelik Toplumsal Tutumlar Ölçeği Toplam Puanlarının Cinsiyetlere Göre Farklılık Gösterip Göstermediği Analizi Bağımsız Değişkenler T Testi

	Cinsiyet	n	\bar{X}	sd	t	p
Ölçek Geneli	Kadın	8	83,2	156	1,74	0,08
	Erkek	7	80,7			4
Toplam Puanlar		1	4			

$p < 0.05$

Tablo 9 incelendiğinde; Otizmlili Bireylere Yönelik Toplumsal Tutumlar Ölçeği toplam puanlarının katılımcıların cinsiyetlerine göre farklılık gösterip göstermediğine yönelik yapılan bağımsız değişkenler T testi analizi sonuçlarının yer aldığı görülmektedir. Bu bağlamda Otizmlili Bireylere Yönelik Toplumsal Tutumlar Ölçeği toplam puanlarının kadın veya erkek olma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği anlaşılmaktadır ($p=0.084$, $p>0.05$). Araştırmaya katılan kadın bireylerin Otizmlili Bireylere Yönelik Toplumsal Tutumlar Ölçeği toplam puanlarının ortalaması 83.28 iken erkek bireylerin ortalamaları 80.74'tür.

Aradaki fark ise istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Otizm Bilgi Ölçeğine İlişkin Betimsel İstatistikler

Bu bölümde araştırmada kullanılan ölçeklerden biri olan Otizm Bilgi Ölçeğine ilişkin bazı betimsel istatistikler yer almaktadır.

Tablo 10 Otizm Bilgi Ölçeğine İlişkin Betimsel İstatistikler

Ölçek Geneli	Toplam
Ortalama	4.01
Çarpıklık	.396
S.H.	.208
Basıklık	-.086
S.H.	.413
Minimum değer	0.00
Maksimum değer	10.00

Tablo 10 incelendiğinde; araştırmada kullanılan ölçeklerden biri olan Otizm Bilgi Ölçeğine ilişkin bazı betimsel istatistiklerin yer aldığı görülmektedir. Bu anlamda ölçekten alınabilecek en yüksek puan 10.00 ve alınabilecek en düşük puan 0.00 olarak tabloda yer almıştır. Otizm Bilgi Ölçeği'nin genel ortalaması 4.01 olarak bulunmuştur. Ayrıca ölçeğin çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1,9 ile +1,9 değerleri arasında yer aldığı görülmektedir. Çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1,9 ile +1,9 arasında yer alması nedeniyle dağılımın normal olduğu söylenebilir (Büyüköztürk, 2016).

Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Bu bölümde araştırmaya katılan katılımcıların Otizm Bilgi Ölçeği toplam

puanlarının meslek değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin bazı istatistiksel veri analizlerine yer verilmiştir.

Tablo 11 Meslek Değişkenine Göre Otizm Bilgi Ölçeğine İlişkin Betimsel İstatistikler

Meslek	Ölçek geneli	
Öğretmen	Ortalama	4.27
	Std. Sap.	2.39
	Çarpıklık	,224
	S.H.	,276
	Basıklık	-,423
	S.H.	,545
	Minimum	0,00
	Maksimum	10,00
	Ortalama	3.68
	Std. Sap.	1.97
Diğer Meslek	Çarpıklık	,570
	S.H.	,309
	Basıklık	.732
	S.H.	.608
Minimum	0,00	
Maksimum	10,00	

Tablo 11 incelendiğinde; araştırmaya katılan katılımcıların Otizmli Bilgi Tutumlar Ölçeği'ne verdikleri cevapların meslek değişkenine ilişkin bazı betimsel istatistiklerin yer aldığı görülmektedir. Bu bağlamda katılımcı öğretmenlerin ölçeğe verdikleri cevaplara göre ortalamaları 4,27 ve diğer mesleklere sahip katılımcıların verdikleri cevaplara göre ortalamaları 3,68 puandır. Hem öğretmen katılımcılar hem de diğer mesleklere sahip katılımcıların aldıkları puanlar normalden ciddi sapmalar göstermemiştir. Ayrıca ölçeğin çarpıklık ve

basıklık değerlerinin -1,9 ile +1,9 değerleri arasında yer aldığı görülmektedir. Çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1,9 ile +1,9 arasında yer alması nedeniyle dağılımın normal olduğu söylenebilir (Büyüköztürk, 2016). Bu bağlamda verilerin normal dağılım sağladığı ifade edilebilir. Otizm Bilgi Ölçeği'ne verilen yanıtlar ve alınan puanların öğretmen olma ve diğer mesleklere sahip olma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı değişkenlik gösterip göstermediği “Bağımsız Değişken T testi” ile analiz edilecektir.

Tablo 12 Otizm Bilgi Tutumlar Ölçeği Toplam Puanlarının Mesleklere Göre Farklılık Gösterip Göstermediği Analizi Bağımsız Değişkenler T Testi

	Meslek	n	\bar{X}	sd	t	p
Ölçek	Öğretm	7	4.2	133.7	1.58	0.11
Geneli	en	6	7	6		6
Topal	Diğer	6	3.6			
m	Meslek	0	8			
Puanlar						
r						

$p < 0.05$

Tablo 12 incelendiğinde; Otizm Bilgi Ölçeği toplam puanlarının mesleklere göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin yapılan bağımsız değişkenler T testi analizi sonuçlarının yer aldığı görülmektedir. Bu bağlamda Otizm Bilgi Ölçeği toplam puanlarının Öğretmen olmak ve diğer mesleklere sahip olmak durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği anlaşılmaktadır ($p=0.116$, $p>0.05$). Araştırmaya katılan öğretmenlerin Otizm Bilgi Ölçeği toplam puanlarının ortalaması

4.27 iken diğer meslekleri icra eden bireylerin ortalamaları ise 3.68'dir. Aradaki fark ise istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Bu bölümde araştırmaya katılan katılımcıların Otizm Bilgi Ölçeği toplam puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin bazı istatistiksel veri analizlerine yer verilmiştir.

Tablo 13 Cinsiyet Değişkenine Göre Otizm Bilgi Ölçeğine İlişkin Betimsel İstatistikler

Cinsiyet	Ölçek geneli	
Kadın	Ortalama	4.14
	Std. Sap.	2.32
	Çarpıklık	,46
	S.H.	,276
	Basıklık	-,316
	S.H.	,545
	Minimum	0,00
	Maksimum	10,00
	Ortalama	3.85
	Std. Sap.	2.11
Erkek	Çarpıklık	,248
	S.H.	,309
	Basıklık	.267
	S.H.	.608
	Minimum	0,00
	Maksimum	10,00

Tablo 13 incelendiğinde; araştırmaya katılan katılımcıların Otizm Bilgi Ölçeği'ne verdikleri cevapların cinsiyet değişkenine göre bazı betimsel istatistiklerin yer aldığı görülmektedir. Bu bağlamda katılımcı kadınların ölçeğe verdikleri cevaplara göre ortalamaları 4,14 ve erkek katılımcıların verdikleri cevaplara göre ortalamaları 3,85

puandır. Hem kadın katılımcılar hem de erkek katılımcıların aldıkları puanlar normalden ciddi sapmalar göstermemiştir. Ayrıca ölçeğin çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1,9 ile +1,9 değerleri arasında yer aldığı görülmektedir. Çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1,9 ile +1,9 arasında yer alması nedeniyle dağılımın normal olduğu söylenebilir (Büyüköztürk, 2016). Bu bağlamda verilerin normal dağılım sağladığı ifade edilebilir. Otizm Bilgi Ölçeği'ne verilen yanıtlar ve alınan puanların kadın olma ve erkek olma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı değişkenlik gösterip göstermediği “Bağımsız Değişken T testi” ile analiz edilecektir.

Tablo 14 Otizm Bilgi Ölçeği Toplam Puanlarının Cinsiyete Göre Farklılık Gösterip Göstermediği Analizi Bağımsız Değişkenler T Testi

	Cinsiyet	n	\bar{X}	sd	t	p
Ölçek Geneli Toplam Puanlar	Kadın	76	4.14	131.29	.772	.441
	Erkek	60	3.85			

$p < 0.05$

Tablo 14 incelendiğinde; Otizm Bilgi Ölçeği toplam puanlarının cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin yapılan bağımsız değişkenler T testi analizi sonuçlarının yer aldığı görülmektedir. Bu bağlamda Otizm Bilgi Ölçeği toplam puanlarının kadın olmak ve erkek olmak durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği anlaşılmaktadır ($p=0.441$, $p > 0.05$). Araştırmaya katılan kadınların Otizm Bilgi Ölçeği toplam puanlarının ortalaması 4.14 iken erkek bireylerin

ortalamarı ise 3.85'dir. Aradaki fark ise istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular

Bu bölümde araştırmaya katılan öğretmen katılımcıların Otizm Bilgi Ölçeği toplam puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin bazı istatistiksel veri analizlerine yer verilmiştir.

Tablo 15 Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Otizm Bilgi Ölçeğine İlişkin Betimsel İstatistikler

Cinsiyet	Ölçek geneli	
Kadın	Ortalama	4.20
	Std. Sap.	2.37
	Çarpıklık	,372
	S.H.	,340
	Basıklık	-,479
	S.H.	,668
	Minimum	0,00
	Maksimum	9,00
	Ortalama	4.40
	Std. Sap.	2.48
Erkek	Çarpıklık	-,019
	S.H.	,448
	Basıklık	-,095
	S.H.	.872
	Minimum	0,00
	Maksimum	10,00

Tablo 15 incelendiğinde; araştırmaya katılan öğretmen katılımcıların Otizm Bilgi Ölçeği'ne verdikleri cevapların cinsiyet değişkenine göre bazı betimsel istatistiklerin yer aldığı görülmektedir. Bu bağlamda katılımcı kadınların ölçeğe verdikleri cevaplara göre ortalamaları 4,20 ve erkek

katılımcıların verdikleri cevaplara göre ortalamaları 4,40 puandır. Hem kadın katılımcılar hem de erkek katılımcıların aldıkları puanlar normalden ciddi sapmalar göstermemiştir. Ayrıca ölçeğin çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1,9 ile +1,9 değerleri arasında yer aldığı görülmektedir. Çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1,9 ile +1,9 arasında yer alması nedeniyle dağılımın normal olduğu söylenebilir (Büyüköztürk, 2016). Bu bağlamda verilerin normal dağılım sağladığı ifade edilebilir. Otizm Bilgi Ölçeği'ne verilen yanıtlar ve alınan puanların öğretmenlerin kadın olma veya erkek olma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterip göstermediği “Bağımsız Değişken T testi” ile analiz edilecektir.

Tablo 16 Otizm Bilgi Ölçeği Toplam Puanlarının Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Farklılık Gösterip Göstermediği Analizi Bağımsız Değişkenler T Testi

Ölçek	Cinsiyet	n	\bar{X}	sd	t	p
Geneli Puanlar	Kadın	49	4.20	51.61	-.347	.730
	Erkek	27	4.40			

$p < 0.05$

Tablo 16 incelendiğinde; Otizm Bilgi Ölçeği toplam puanlarının öğretmenlerin cinsiyetlerine göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin yapılan bağımsız değişkenler T testi analizi sonuçlarının yer aldığı görülmektedir. Bu bağlamda Otizm Bilgi Ölçeği toplam puanlarının öğretmenlerin kadın olma veya erkek olma durumlarına göre anlamlı bir farklılık

göstermediği anlaşılmaktadır ($p=0.730$, $p>0.05$).

TARTIŞMA

Bu çalışmada, otizmlili bireylere yönelik toplumsal tutumlar ile bilgi düzeyleri meslek ve cinsiyet değişkenleri çerçevesinde değerlendirilmiştir. Elde edilen sonuçlar, toplumda otizme yönelik yaklaşımın giderek daha olumlu ve kapsayıcı bir yönde ilerlediğini göstermesine rağmen, bu olumlu yaklaşımın yeterli düzeyde bilimsel bilgi ile desteklenmediğini ortaya koymaktadır. Başka bir ifadeyle, kabul düzeyindeki artış bilgi düzeyindeki artışla aynı doğrultuda ilerlememektedir. Bu durum, toplumsal farkındalığın görünürde geliştiğini ancak içerik bakımından hâlâ önemli eksiklikler barındırdığını düşündürmektedir.

Meslek Değişkeni ve Beklenen Farklılığın Ortaya Çıkmaması

Araştırmanın dikkat çeken bulgularından biri, öğretmenlerin otizmlili bireylere yönelik tutum puanları ($M = 82,87$) ile diğer meslek gruplarındaki bireylerin puanları ($M = 81,25$) arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamasıdır ($p = ,282$). Oysa öğretmenlik mesleği, doğası gereği özel gereksinimli bireylerle daha fazla temas kurmayı ve kapsayıcı eğitime yönelik daha yüksek farkındalık geliştirmeyi gerektirmektedir. Bu nedenle öğretmenlerin daha olumlu tutum sergilemeleri beklenirken, elde edilen sonucun bu beklentiyi desteklememesi dikkat çekicidir.

Bu durum, öğretmen yetiştirme süreçlerinin otizm konusunda beklenen düzeyde bir duyarlılık oluşturamadığını düşündürmektedir. Öğretmen adaylarının lisans eğitimlerinde özel eğitim alanına ilişkin dersler almalarına rağmen, bu derslerin çoğunlukla teorik düzeyde kalması ve uygulama alanında yeterli deneyim sunmaması önemli bir eksiklik olarak değerlendirilebilir. Öğretmenlerin otizmi yalnızca tanısal bir başlık olarak bilmeleri, ancak sınıf içi uygulamalarda nasıl bir yaklaşım sergilemeleri gerektiği konusunda yeterli beceri geliştirememeleri, tutum düzeylerinin genel toplum ortalamasından belirgin biçimde ayrışmamasına neden olmuş olabilir. Literatürde de benzer sonuçlara rastlanmaktadır. Avramidis ve Norwich (2002), öğretmenlerin özel gereksinimli bireylere yönelik tutumlarının yalnızca mesleki kimlikten değil, doğrudan deneyim, kurumsal destek ve fiziksel koşullardan etkilendiğini belirtmektedir. Benzer şekilde Özyayın ve Çolak (2011), öğretmenlerin kaynaştırma öğrencilerine ilişkin tutumlarının branş ya da mesleki kideden bağımsız olarak şekillenebildiğini ifade etmektedir. Bu araştırmanın bulguları da söz konusu çalışmalarla paralellik göstermektedir.

Cinsiyet Değişkeni: Geleneksel Roller ve Değişen Toplumsal Algılar

Araştırmada hem öğretmen grubu içerisinde ($p = ,105$) hem de tüm katılımcılar genelinde ($p = ,084$) cinsiyet değişkeninin tutum

üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı belirlenmiştir. Bu sonuç, cinsiyetin otizmlilere yönelik yaklaşımda belirleyici bir unsur olmadığını göstermektedir.

İlgili alan yazını incelendiğinde cinsiyet değişkenine ilişkin farklı sonuçlar bulunduğu görülmektedir. Diken (2006) ile Gözün ve Yıkmış (2004), kadınların toplumsal roller ve empatik eğilimler bağlamında özel gereksinimli bireylere karşı daha olumlu tutumlar geliştirdiğini ileri sürmektedir. Buna karşın Özokcu (2018), cinsiyetin anlamlı bir farklılık oluşturmadığını belirtmiştir. Bu araştırmanın sonuçları da ikinci görüşü destekler niteliktedir.

Bu bulgu iki farklı açıdan değerlendirilebilir. İlk olarak, dijital çağın etkisiyle bilgiye erişim olanaklarının yaygınlaşması ve sosyal sorumluluk çalışmalarının toplumun tüm kesimlerine hitap ediyor ve ulaşıyor duruma gelmesi, kadın ve erkek bireyler arasındaki farkın azalmasına katkı sağlamış olabilir. İkinci olarak ise bakım verme sorumluluğunun yalnızca kadınlara ait geleneksel bir görev olarak görülmesinden uzaklaşarak, toplumsal adalet ve ortak sorumluluk anlayışı içerisinde yeniden tanımlanması bu sonucu açıklayabilir. Cinsiyetler arasındaki farkın azalması, otizm konusunda yürütülen farkındalık çalışmalarının daha kapsayıcı hale geldiğini göstermesi bakımından olumlu değerlendirilebilir.

Bilgi Düzeyindeki Yetersizlik

Araştırmanın en önemli bulgularından biri, katılımcıların Otizm Bilgi Ölçeği puan ortalamasının 10 üzerinden 4,01 gibi düşük bir düzeyde kalmasıdır. Bu sonuç, toplumda otizme yönelik olumlu bir yaklaşım bulunsa da bu yaklaşımın yeterli bilgiyle desteklenmediğini açık biçimde göstermektedir. Başka bir ifadeyle, bireyler otizmlili kişilere karşı iyi niyetli bir tutum sergilemekte ancak otizmin ne olduğu, nasıl ortaya çıktığı ve hangi destek mekanizmalarının gerekli olduğu konusunda sınırlı bilgiye sahip olmaktadır.

Bu durum, otizmlili bireylerin yanlış anlaşılmasına ve farkında olunmadan dışlanmasına neden olabilir. İyi niyetli fakat bilgi temeline dayanmayan yaklaşımlar, bireyin ihtiyaçlarının doğru biçimde belirlenmesini zorlaştırabilir. Özellikle sosyal ortamlarda ya da eğitim süreçlerinde “yardım etme” amacıyla yapılan yanlış uygulamalar, dışlanma ve etiketlenme riskini artırabilir.

Bakare ve arkadaşları (2008), otizm konusunda bilgi eksikliğinin yalnızca gelişmekte olan ülkelere özgü olmadığını, bunun küresel ölçekte bir sağlık okuryazarlığı sorunu olduğunu vurgulamaktadır. Al-Sharbatı ve arkadaşları (2011) ise bu düşük bilgi düzeyinin otizmin spektrum yapısının karmaşıklığıyla ilişkili olabileceğini belirtmektedir. Toplumda otizm çoğu zaman ya ağır düzeyde zihinsel yetersizlikle ya da üstün yetenekli bireylerle özdeşleştirilmektedir. Özellikle popüler

kültürde yer alan “Rain Man” benzeri örnekler, otizmin gerçek çeşitliliğini yansıtmamaktadır. Bu nedenle hafif ve orta düzeyde destek gereksinimi olan bireyler çoğu zaman fark edilmemekte ve ihtiyaç duydukları desteğe ulaşamamaktadır.

Öğretmenlerin Bilgi Düzeyi ve Eğitim Sistemindeki Eksiklikler

Öğretmenlerin bilgi puanı ortalamasının 4,27; diğer meslek gruplarının ise 3,68 olmasına rağmen bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olmaması ($p = ,116$), eğitim sistemindeki yapısal bir eksikliğe işaret etmektedir. Öğretmenlerin mesleki formasyonları gereği bu alanda daha donanımlı olmaları beklenirken, sonuçların genel toplum ortalamasına oldukça yakın olması dikkat çekicidir.

Bu durum, üniversitelerde verilen “Özel Eğitim” ve “Kapsayıcı Eğitim” derslerinin öğretmen adaylarını uygulamada yeterli düzeyde hazırlayamadığını göstermektedir. Teorik bilginin sınıf içi pratiğe dönüşmemesi, öğretmenlerin otizmlili öğrencilerin ihtiyaçlarını doğru değerlendirmelerini zorlandırmaktadır. Özellikle davranış yönetimi, iletişim becerileri ve bireyselleştirilmiş öğretim stratejileri konusunda eksiklikler yaşanması bu sorunu daha görünür hale getirmektedir.

Saraç ve Çolak (2012), öğretmenlerin otizmin temel tanımını konusunda bilgi sahibi olduklarını ancak bilimsel dayanaklı müdahale yöntemleri konusunda ciddi

eksiklikler taşıdıklarını belirtmektedir. Uygulamalı Davranış Analizi (ABA), Resim Değiş-Tokuşuna Dayalı İletişim Sistemi (PECS) ve sosyal öyküler gibi yöntemlere ilişkin bilgi eksikliği, sınıf içi destek süreçlerini sınırlamaktadır. Bu bulgu, Rakap ve Kaczmarek (2010) tarafından vurgulanan uygulamalı özel eğitim gereksinimini desteklemektedir. Öğretmenlerin bilgi düzeyinin toplum ortalamasında kalması, otizmliler öğrencilerin eğitimsel gereksinimlerinin göz ardı edilmesine ve desteğin yalnızca sosyal kabul düzeyinde kalmasına yol açabilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma sonuçları genel olarak değerlendirildiğinde, otizmliler bireylere yönelik tutumların olumlu yönde geliştiği; ancak bu olumlu yaklaşımın yeterli bilgiyle desteklenmediği görülmektedir. Bilgi ile tutum arasındaki bu kopukluk, “bilgi temelli olmayan hoşgörü” şeklinde ifade edilebilir. Toplumun kabul düzeyi artarken, doğru bilgi eksikliği sürdüğü sürece bu olumlu tutumun kalıcı ve işlevsel bir kapsayıcılığa dönüşmesi güçleşmektedir. Bu doğrultuda bazı öneriler geliştirilmiştir. Öncelikle öğretmen yetiştirme programlarında yer alan özel eğitim dersleri yalnızca kuramsal içerikle sınırlı kalmamalı; vaka analizleri, okul temelli uygulamalar ve doğrudan gözlem süreçleri ile desteklenmelidir. Öğretmen adaylarının otizmliler bireylerle erken dönemde karşılaşmaları sağlanmalıdır.

İkinci olarak, toplumsal bilgilendirme stratejileri yeniden ele alınmalıdır. Medyada otizmin yalnızca uç örneklerle temsil edilmesi yerine, spektrumun farklı düzeylerini yansıtan gerçekçi ve gündelik yaşam örneklerine daha fazla yer verilmelidir. Böylece toplumun otizme ilişkin algısı daha dengeli ve doğru biçimde şekillenebilir.

Son olarak, sağlık ve eğitim alanındaki uzmanların birlikte yürüteceği disiplinlerarası projeler aracılığıyla toplumun otizm okuryazarlığı artırılmalıdır. Özellikle aileler, öğretmenler ve sağlık çalışanlarını kapsayan bilinçlendirme programları, bilgi düzeyinin yükseltilmesinde etkili olabilir.

Gelecekte yapılacak araştırmalarda, bilgi düzeyi ile tutum arasındaki ilişkinin yalnızca nicel verilerle değil; görüşme ve gözlem gibi nitel yöntemlerle de incelenmesi önerilmektedir. Böylece bilgi eksikliğine rağmen olumlu tutum geliştirilmesinin arkasındaki nedenler daha ayrıntılı biçimde anlaşılabilir ve daha etkili müdahale programları geliştirilebilir.

KAYNAKÇA

- Al-Sharbatı, M., Al-Farsi, Y. M., Al-Sharbatı, Z., & Al-Adawı, S. (2011). Awareness about autism among school teachers in Oman: A cross-sectional study. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 41(2), 522–533.
<https://doi.org/10.1007/s10803-010-1070-6>
- American Psychiatric Association. (1980). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (3. baskı).
- American Psychiatric Association. (1987). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (3. baskı, gözden geçirilmiş).
- American Psychiatric Association. (1994). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (4. baskı).
- American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (5. baskı).
<https://doi.org/10.1176/appi.books.9780890425596>
- Avramidis, E., & Norwich, B. (2002). Teachers' attitudes towards integration/inclusion: A review of the literature. *European Journal of Special Needs Education*, 17(2), 129–147.
<https://doi.org/10.1080/08856250210129056>
- Bakare, M. O., Ebigbo, P. O., Agomoh, A. O., & Menkiti, N. C. (2008). Knowledge about childhood autism among health workers (KCAHW) questionnaire: Description, reliability and internal consistency. *Clinical Practice and Epidemiology in Mental Health*, 4(1), 17.
<https://doi.org/10.1186/1745-0179-4-17>
- Bakkaloğlu, H., Yılmaz, B., Altun-Könez, N., & Yalçın, G. (2018). Türkiye’de okul öncesi kaynaştırma konusunda yapılan araştırmalar bize neler söylüyor?. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1), 119–150.
<https://doi.org/10.17679/inuefd.331568>
- Batum, S. (2019). Otizm spektrum bozukluğuna (OSB) yönelik toplumsal tutumlar ölçeği’nin Türkçe uyarlaması ve öğretmenlerin OSB’ye yönelik tutumlarının değerlendirilmesi [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi].
- Bauman, S. (2004). *Parents of children with mental retardation: Coping mechanisms and support needs* [Yayımlanmamış doktora tezi]. University of Maryland.
- Bayraklı, H. (2010). Zihinsel engelli ve engelli olmayan çocuğa sahip annelerde yılmazlığa etki eden değişkenlerin incelenmesi [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Bleuler, E. (1950). *Dementia praecox or the group of schizophrenias*. International Universities Press.
- Burak, Y. (2019). Otizmlı çocukların eğitsel yerleştirilmesi, kaynaştırılması ve bütünleştirilmesinde öğretmenlerle ilgili değişkenlerin incelenmesi [Yayımlanmamış doktora tezi]. Trakya Üniversitesi.

- Burak, Y., & Ahmetoğlu, E. (2020). Otizm spektrum bozukluğu olan çocukların kaynaştırılması ve bütünleştirilmesinde öğretmenlerle ilgili değişkenlerin incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(73), 478–503. <https://doi.org/10.17755/esosder.568417>
- Büyüköztürk, Ş. (2004). *Veri analizi el kitabı*. Pegem A Yayıncılık.
- Campbell, J., Gilmore, L., & Cuskelly, M. (2003). Changing student teachers' attitudes towards disability and inclusion. *Journal of Intellectual and Developmental Disability*, 28(4), 369–379. <https://doi.org/10.1080/13668250310001616407>
- Darıca, N., Abidoğlu, Ü., & Gümüşçü, S. (2005). Otizm ve otistik çocuklar. *Özgür Yayınları*.
- Diken, İ. H. (2006). Öğretmen adaylarının zihinsel engelli öğrencilerin dahil edilmesine yönelik yeterlilikleri ve görüşleri. *Avrasya Eğitim Araştırmaları Dergisi (EJER)*, (23).
- Filipek, P. A., Accardo, P. J., Ashwal, S., Baranek, G. T., Cook, E. H., Dawson, G., ... & Volberding, P. (2000). Practice parameter: Screening and diagnosis of autism: Report of the Quality Standards Subcommittee of the American Academy of Neurology and the Child Neurology Society. *Neurology*, 55(4), 468–479. <https://doi.org/10.1212/WNL.55.4.468>
- Gardner, J., & Harmon, T. (2002). Exploring resilience from a parent's perspective: A qualitative study of six resilient mothers of children with an intellectual disability. *Australian Social Work*, 55(1), 60–68. <https://doi.org/10.1080/03124070208411671>
- Glascocoe, F. P. (2000). Early detection of developmental and behavioral problems. *Pediatrics in Review*, 21(8), 272–280. <https://doi.org/10.1542/pir.21-8-272>
- Goldstein, S. (2018). Historical perspective and overview. S. Goldstein, S. Ozonoff, & S. Rogers (Eds.), *Assessment of autism spectrum disorder* (ss. 1–25) içinde. The Guilford Press.
- Gözün, Ö., & Yıkılmış, A. (2004). Öğretmen adaylarının kaynaştırma konusunda bilgilendirilmelerinin kaynaştırmaya yönelik tutumlarının değişimindeki etkililiği. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5(02), 65-77.
- Hacıibrahimoğlu, B., & Ustaoglu, A. (2019). Okul öncesi öğretmen adaylarının otizm spektrum bozukluğu olan çocuklara ilişkin bilgi ve tutumlarının incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(2), 491–506. <https://doi.org/10.17679/inuefd.501594>
- Kanner, L. (1943). Autistic disturbances of affective contact. *Nervous Child*, 2(3), 217–250.
- Koroğlu, E. (2013). *DSM-5 tanı ölçütleri başvuru el kitabı*. HYB Yayıncılık.
- Köse, S., Özbaran, B., Yazgan, Y., Baytunca, M. B., Bildik, T., Erermiş, S., ... & Aydın, C. (2016). The psychometric properties of Turkish version of Autism Spectrum Screening

- Questionnaire in children aged 6-18 years. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 27(1).
- Kuhn, R., & Cahn, C. H. (2004). Eugen Bleuler's concepts of psychopathology. *History of Psychiatry*, 15(3), 361–366. <https://doi.org/10.1177/0957154X04044603>
- Kumpfer, K. L., & Summerhays, J. F. (2006). Resilience in children. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 1094(1), 151–163. <https://doi.org/10.1196/annals.1376.014>
- Masten, A. S. (2001). Ordinary magic: Resilience processes in development. *American Psychologist*, 56(3), 227–238. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.56.3.227>
- Motavalli Mukaddes, N. (2017). Bebeklikten erişkinliğe otizm: Aileler için kılavuz. Nobel Tıp Kitabevleri.
- Nergiz, H. (2013). Görme engelli çocuk ebeveynlerinin yaşadığı güçlükler: Çocuğun görme engelini ebeveyninin tükenmişlik, stres ve yaşam doyumu düzeyleriyle ilişkisi [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Newschaffer, C. J., Croen, L. A., Daniels, J., Giarelli, E., Grether, J. K., Levy, S. E., ... & Windham, G. C. (2007). The epidemiology of autism spectrum disorders. *Annual Review of Public Health*, 28, 235–258. <https://doi.org/10.1146/annurev.publhealth.28.021406.144007>
- Özaydın, L., & Çolak, A. (2011). Okul öncesi eğitim öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine ve okul öncesi eğitimde kaynaştırma eğitimine ilişkin hizmet içi eğitim programına dair görüşleri. *Kalem Uluslararası Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 1(1), 189–226.
- Özokcu, O. (2018). Türkiye'de okul öncesi öğretmenlerinin kapsayıcı uygulamalardaki öz yeterliliklerinin incelenmesi. *Uluslararası Eğitim Çalışmaları*, 11(9), 79–89. <https://doi.org/10.5539/ies.v11n9p79>
- Patterson, J. M. (2002). Integrating family resilience and family stress theory. *Journal of Marriage and Family*, 64(2), 349–360. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2002.00349.x>
- Rakap, S., & Kaczmarek, L. (2010). Teachers' attitudes towards inclusion in Turkey. *European Journal of Special Needs Education*, 25(1), 59–75. <https://doi.org/10.1080/08856250903450848>
- Saraç, T., & Çolak, A. (2012). Kaynaştırma uygulamaları sürecinde ilköğretim sınıf öğretmenlerinin otizmlili öğrencilerine yönelik sergiledikleri öğretimsel uyarlamalar. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 13(1), 1–21.
- Segall, M. J., & Campbell, J. M. (2007). Autism inclusion questionnaire [Yayımlanmamış doktora tezi]. University of Georgia.
- Segall, M. J., & Campbell, J. M. (2012). Factors relating to education professionals' classroom practices for the inclusion of students with autism spectrum disorders. *Research in Autism Spectrum Disorders*, 6(3), 1156–1167. <https://doi.org/10.1016/j.rasd.2012.02.007>

Steiner, A. M., Goldsmith, T. R., Snow, A. V., & Chawarska, K. (2012). Practitioner's guide to assessment of autism spectrum disorders in infants and toddlers. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 42(6), 1183–1196.
<https://doi.org/10.1007/s10803-011-1376-9>

T.C. Sağlık Bakanlığı Türkiye Halk Sağlığı Kurumu. (2015). Aile hekimliği uygulamasında önerilen periyodik sağlık muayeneleri ve tarama testleri.

Tugade, M. M., Fredrickson, B. L., & Feldman Barrett, L. (2004). Psychological resilience and positive emotional granularity: Examining the benefits of positive emotions on coping and health. *Journal of*

Personality, 72(6), 1161–1190.
<https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.2004.00294.x>

Verhoeff, B. (2013). Autism in flux: A history of the concept from Leo Kanner to DSM-5. *History of Psychiatry*, 24(4), 442–458.
<https://doi.org/10.1177/0957154X13500584>

Walsh, F. (2006). *Strengthening family resilience* (2. baskı). Guilford Publications.

World Health Organization. (2012). *World report on disability* [Engellilik raporu].